

Bestaans(on)zekerheid: de cijfers

De twee belangrijkste sociaaleconomische dimensies van bestaanszekerheid zijn inkomenszekerheid en werkzekerheid. Beide hangen samen, maar zijn niet zonder meer uitwisselbaar: wie werkt kan toch onvoldoende inkomen hebben (*working poor*) en, omgekeerd, kan een genereus stelsel van sociale zekerheid ook aan mensen zonder uitzicht op werk inkomenszekerheid bieden.

De beste indicator voor inkomens(on)zekerheid is de omvang van de armoede. Armoede is echter een omstreden begrip, waarvan uiteenlopende definities en interpretaties in omloop zijn. In Nederland wordt sinds de jaren negentig de zogenoemde lage-inkomensgrens gehanteerd om vast te stellen wie arm is. Wie moet rondkomen van een inkomen waarvan de koopkracht lager is dan die van de bijstandsuitkering in 1979 (het jaar waarin de bijstand zijn hoogste niveau bereikte) geldt als arm.

Op grond van deze absolute armoedefinitie (absoluut, omdat ze een constant niveau van koopkracht als uitgangspunt neemt), nam de armoede ten tijde van de economische crisis van de jaren tachtig sterk toe, van 13 naar 22%, maar is ze sindsdien gestaag, zij het met horten en stoten, gedaald tot 7,5% in 2009. Zo bezien vertoont de armoede in Nederland al jarenlang een dalende tendens en is er geen sprake van toenemende inkomensonzekerheid.

De Europese Unie hanteert echter een andere, relatieve armoedefinitie. Volgens deze definitie is men arm als men moet rondkomen van minder dan 60% van het mediane (middelste) inkomen¹ in het betreffende jaar en in het betreffende land. Uitgaande van deze armoedegrens, nam de armoede in Nederland in de tweede helft van de jaren tachtig, toen de absolute armoede begon te dalen, juist sterk toe van minder dan 5 naar 11%. Sindsdien heeft zij zich op dit relatief hoge niveau gestabiliseerd. Kortom, of de armoede de afgelopen decennia is toegenomen of afgenomen hangt af van de vraag of men armoede primair ziet als een relatief inkomensstekort (achterblijven bij anderen) of als een absoluut inkomensstekort (tekortschietende koopkracht).

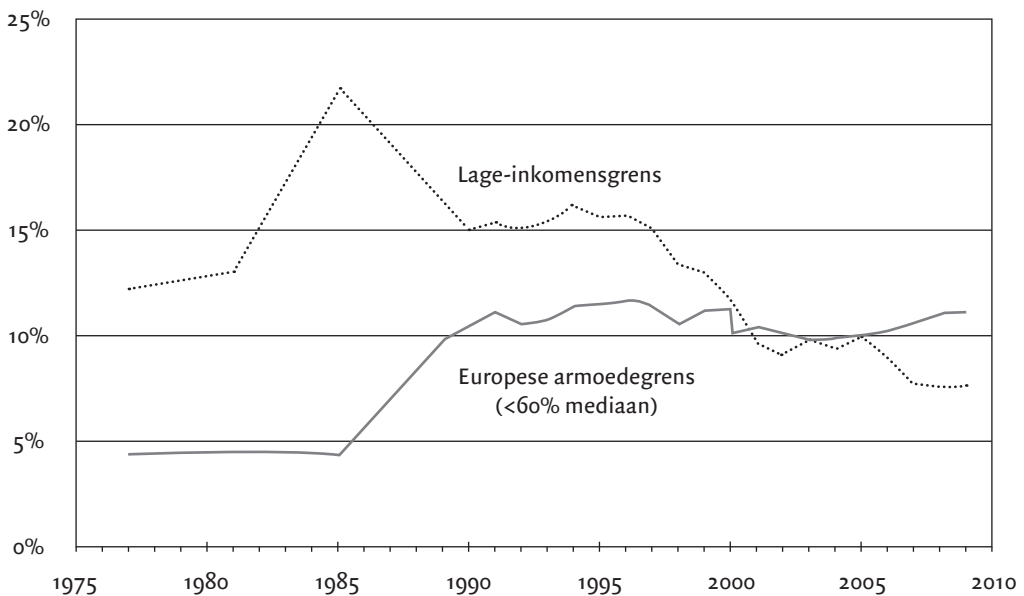
110

Hoewel niet-werkenden ongeveer driemaal zoveel risico lopen op armoede als werkenden, is het aandeel werkenden onder de arme bevolking gestaag toegenomen. Halverwege de jaren negentig had slechts een op de vier armen werk, momenteel is dat bijna een op de twee.

De vraag hoe het met de werkzekerheid in ons land is gesteld, is evenmin eenduidig te beantwoorden. Als we het werkloosheidspercentage als indicator voor werkonzekerheid nemen, dan vertoont deze natuurlijk sterke fluctuaties met de conjunctuur, maar is de structurele werkloosheid de laatste decennia wel substantieel gedaald. In de jaren tachtig van de vorige eeuw bedroeg de werkloosheid gemiddeld 8,4%, in de jaren negentig 6,8% en in de jaren 2000 4,8%.

Een geheel andere indicator is het percentage van de werkzame beroepsbevolking dat geen

Percentage arme huishoudens volgens twee definities, 1977-2009

Bron: CBS (Statline: <http://statline.cbs.nl/>)

vaste baan in loondienst heeft. Dit percentage is, anders dan vaak wordt verondersteld, de afgelopen twintig jaar slechts licht gestegen: van 22,7% in 1987 naar 23,6% in 2007. Binnen deze groep is het aantal werknemers met een flexibel contract wel fors gegroeid, van 6 naar 9%. Maar het aandeel zelfstandigen is bijna even sterk gedaald, ondanks de groei van het aantal zelfstandigen zonder personeel in recente jaren.

Het bijna constante aandeel vaste banen (77,3% in 1987, 76,4% in 2007) zou de feitelijke onzekerheid echter kunnen maskeren indien de vaste baan steeds minder zeker wordt, zoals vaak wordt gesteld. Hiervoor zijn echter maar weinig aanwijzingen: de gemiddelde baanduur van personen in loondienst (dat is het aantal jaren dat men gemiddeld bij dezelfde werkgever in dienst is) is tussen 1992 en 2009 zelfs toegenomen: van 9,0 naar 11,3 jaar.

De bron van alle gegevens in deze tekst is Statline van het CBS.

PAUL DE BEER

Redacteur S&D

Noot

- 1 Gecorrigeerd voor de samenstelling van het huishouden en na betaling van belastingen en sociale premies.